विलासमहाडिक

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय २८ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरूभ्यो नमः॥ श्रीकुलदेवतायै नमः॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः॥ श्रीसद्‌गुरुसाईनाथाय नमः॥ साई नव्हे एकदेशी। साई सर्वभूतनिवासी। आब्रह्मकीटक-मुंगीमाशी। व्यापक सर्वांशीं सर्वत्र॥१॥ साई शब्दब्रह्मी पूर्ण। दावी परब्रह्मींची खूण। ऐसा उभयभागीं प्रवीण। तेणेंच सद्‌गुरूपण तयातें॥२॥ स्वयें मोठा ज्ञानी गहन। करूं नेणे शिष्यप्रबोधन। अथवा निजस्वरूपावस्थान। त्याचें सद्‌गुरूपण तयाला॥३॥ पिता देई देहासीं जनन। जननापाठीं लागे मरण। गुरू निर्दाळी जनन-मरण। तें कनवाळुपण आणीक॥४॥ आतां पूर्वील अनुसंधान। कीजे स्वप्नाध्याय श्रवण। कैसें भक्तांचे स्वप्नीं जाऊन। बाबा दर्शन त्यां देत॥५॥ कोणास म्हणत त्रिशूल काढीं। कोणापाशीं मागत खिचडी। कोणास घेऊन हातीं छडी। पाठ ते फोडीत गुरूमिषें॥६॥ कोणास स्वप्नीं जाऊन [1]भेवंडी। सुरापानादि मोडीत खोडी। टाळूनि भक्तांचीं अनेक सांकडीं। लावीत गोडी निजपदीं॥७॥ कैसी कोणाची पाठ फोडिली। *वरवंट्यानें छाती ठेंचिली। दशमाध्यायीं वार्ता हे कथिली। श्रोतां आकर्णिली आधींच॥८॥ पुढील कथेची अपूर्वाई। धन्य [2]परिसता धन्य जो गाई। दोघे समरसती ठायींचे ठायीं। सौख्य [3]अनपायी लाधती॥९॥ असत्कथानिंदादिश्रवण। या पापांचें होईल क्षालन। करूं संतकथानुवादन। परम

१. भिववी २. ऐकणारा ३. अक्षय्य

*श्रीसाईनाथांच्या एका सद्‌भक्ताने सुचविले आहे की, ही कथा दहाव्या अध्यायात नसून, ती नारायणगावचे भिमाजी पाटील यांच्याबाबतीत अध्याय १३ मध्ये कथिली आहे.

पावन जें सदा।।१०।। आतां तेंच कथानिरूपण। श्रोतां सादर कीजे श्रवण। पदोपदीं येईल दिसून। कृपाळुपण साईंचें।।११।। राली-बंधू ग्रीक व्यापारी। खरीदी सर्व हिंदुस्थानभरी। पेढ्या तयांच्या शहरोशहरीं। मुंबानगरींही एक।। १२।। तेथील अधिकाऱ्यांचें पदरीं। सांप्रत लखमीचंदासी नोकरी। अति विश्वासू आज्ञाधारी। काम करीत मुनशीचें।।१३।। रेल्वे-खात्यांत आरंभीं होते। व्यंकटेश मुद्रणागारीं मागुते। तेव्हांच साईंच्या समागमातें। लाधले कैसे तें परिसा।।१४।। ''माझा माणूस देशावर। असो कां हजारों कोस दूर। आणीन जैसें [४]चिडीचें पोर। बांधून दोर पायांस।।१५।।'' ऐसें बाबा कितीदां वदले। जनां लोकांहीं बहुतीं ऐकिलें। अनुभवाही तैसेंच आलें। कथितों त्या लीलेस बाबांच्या।।१६।। नेलीं ऐसीं पोरें कितीक। देशोदेशींचीं शिरडीस अनेक। त्यांतीलचि लखमीचंद एक। पोर हें भाविक बाबांचें।।१७।। जेव्हां बहुजन्मसंपादित। प्राक्तन कर्म उदया येत। तेव्हांच संतसमागम लाभत। मोहजनित तम नासे।।१८।। विवेकाग्नि होई प्रदीप्त। भोग्यादया वैराग्य पावत। संचित-कर्म क्षया जात। होत जीवितसाफल्य।।१९।। दिठीं भरतां साईनाथ। दुजिया न लाभे वाव तींत। तेही असोत नयननिमीलित। साईनाथ चौपासीं।।२०।। झाली लालाजींची भेटी। कथिल्या त्यांनीं ज्या स्वानुभवगोष्टी। प्रेमें सांठविल्या हृदयसंपुटीं। उत्कंठा पोटीं त्या सांगूं।।२१।। [५]धरणें आलें तयास देख। तीही लीला अलौकिक। काना मना करून एक। श्रोते भाविक परिसोत।।२२।। सन एकोणीसशें दहा। नाताळामधील दिवस पहा। शिरडीप्रयाणयोग तेव्हां। लाधला हा लालाजीतें।।२३।। तेव्हांच प्रथम प्रत्यक्ष

---

४. चिमणीचे ५. साईबाबांचे धरणे

दर्शन। परी हा योग येण्याचें चिन्ह। एका दों महिन्यांचे आधींच जाण। आलें घडून तें ऐका॥२४॥ सांताक्रूझगांवीं असतां। ध्यानीं मनीं कांहींही नसतां। स्वप्न पडलें तयास अवचिता। नवल दृष्टान्ता देखिलें॥२५॥ म्हातारा एक दाढीवाला। साधू भक्तवृंदीं वेढिला। ऐसा महात्मा उभा देखिला। तो अभिवंदिला सप्रेम॥२६॥ पुढें दत्तात्रेय मंजूनाथ। बिजूर उपनांवाचे गृहस्थ। आले लखमीचंद तेथ। कीर्तनार्थ गणुदासांच्या॥२७॥ दासगणूंची नित्य पद्धती। समोर बाबांची छबी मांडिती। ती देखतांच लखमीचंदाप्रती। आठवली मूर्ती स्वप्नींची॥२८॥ तीच दाढी तेंच वय। तेच अवयव तेच पाय। लखमीचंदाचा लागला लय। कीं तोच हा होय महात्मा॥२९॥ आधींच तें दासगणूंचें कीर्तन। त्यांत तुकारामाचें आख्यान। वरी त्या स्वप्नींच्या साधूचें दर्शन। लालाजी तल्लीन बहु झाले॥३०॥ लखमीचंद मनाचे कोमळ। डोळीं आले प्रेमाश्रुजळ। लागून राहिली जीवास तळमळ। मूर्ती ही प्रेमळ देखेन [६]कैं॥ ३१॥ आधीं जी देखिली स्वप्नांतीं। [७]प्रतिमा जियेची कीर्तनांतीं। तिकडेच लागली अंतर्वृत्ति। आणीक चित्तीं येईना॥३२॥ भेटेल काय कोणी स्नेही। जो मज शिरडीची सोबत देई। कधीं मी प्रत्यक्ष या संतांपायीं। वाटलें डोई ठेवीन ही॥३३॥ होईल या साधूंचें दर्शन कदा। भोगीन काय त्या प्रेमानंदा। ऐसी उत्सुकता लखमीचंदा। लागून सदा राहिली॥३४॥ लाविली पाहिजे खर्चाची सोय। आतां पुढें करावें काय। दर्शन सत्त्वर कैसें होय। लागे उपाय शोधाया॥३५॥ देव सदा भावाचा भुकेला। पहा कैसा चमत्कार घडला। तेच रात्रीं आठाचे समयाला। दरवाजा ठोठावला स्नेह्यानें॥३६॥ मग दार

---

६. कधी   ७. हुबेहूब नक्कल

उघडून जों पाही। तों शंकरराव तयाचा स्नेही। पुसे लखमीचंदास पाहीं। येतां काई शिरडीस॥३७॥ केडगांवीं जाण्याचा मानस। नारायणमहाराज-दर्शनास। होता, परी आलें मनास। आधीं शिरडीस जावें कीं॥३८॥ करावे यत्प्रीत्यर्थ सायास। तेंच जैं चालून येई अप्रयास। पारावार न आनंदास। मनास लखमीचंदाचे॥३९॥ घेतली चुलतभावांसापासुनी। रकम पंधरा रुपये उसनी। शंकररावांनींही तैसेंच करूनि। केली प्रयाणीं सिद्धता॥४०॥ बिस्तरा बिछायत घेतली। निघावयाची तयारी केली। जाउनठ वेळीं तिकिटें मिळविलीं। गाडी साधिली उभयांनीं॥४१॥ शंकरराव मोठे भजनी। गाडींत भजन केलें उभयांनीं। लखमीचंद चौकसपणीं। करी रस्त्यांनीं चौकशी॥४२॥ शिरडीकडील कोणी जन। भेटतां करावें तयांस नमन। सांगा साईबाबांचें महिमान। अनुभव प्रमाण आम्हांला॥४३॥ साईबाबा मोठे संत। नगरबाजूस अति विख्यात। म्हणती तयांची कांहीं प्रचीत। आम्हांसी निश्चित वदावी॥४४॥ डब्यांत चार मुसलमान। शिरडीनिकट जयांचें स्थान। परस्पर वार्तावर्तमान। करितां समाधान वाटलें॥४५॥ साईबाबांचीं कांहीं माहिती। असल्यास निवेदा आम्हांप्रती। लखमीचंद अति भावार्थी। तयांस पुसती प्रीतीनें॥४६॥ साईबाबा महान संत। शिरडींत बहुत वर्षें नांदत। असे महान अवलिया महंत। प्रत्युत्तर देत ते तयां॥४७॥ येणेंप्रमाणें बोलतां चालतां। आनंदानें मार्ग क्रमितां। दोघे कोपरगांवास येतां। आठवलें चित्ता शेटीच्या॥४८॥ साईबाबांस पेरूंची प्रीती। कोपरगांवीं पेरू पिकती। म्हणती गोदेच्या कांठीं विकती। समर्पूं येतील बाबांस॥४९॥ परी येतां गोदावरीकांठीं। देखावा पाहून हर्षले पोटीं। तांगा पोहोंचला पैलतटीं। विसरले गोठी पेरूंची॥५०॥ तेथूनि शिरडी चार गांव। तांगा निघाला भरधांव।

लखमीचंदास झाला आठव। जेथें न ठाव पेरूचा।।५१।। तों एक म्हातारी डोईवर पाटी। धांवतां देखिली गाडीच्या पाठीं। थांबविली गाडी तियेसाठीं। पेरूच भेटीस आले कीं।।५२।। लखमीचंद आनंदभरित। निवडूनि निवडूनि पेरू घेत। राहिले पाटींत ते म्हातारी म्हणत। अर्पा मजप्रीत्यर्थ बाबांना।।५३।। पेरूंची स्मृती आणि विस्मृती। म्हातारीची गांठ अवचिती। तिची ती पाहुनी साईभक्ती। दोघेही चित्तीं विस्मित।।५४।। आरंभीं म्हातारा दिसला स्वप्नीं। तोचि पुढें आढळला कीर्तनीं। त्याचीच ही म्हातारी नसेल ना कोणी। लालाजी मनीं तरकले।।५५।। असो मग पुढें गाडी हांकिली। बोलतां बोलतां शिरडी गांठली। दुरूनि मशिदीचीं निशाणें देखिलीं। भावें वंदिलीं उभयतांनीं।।५६।। मग ते पूजासंभारेंसी। गेले तात्काळ मशिदीसी। घेउनी साईदर्शनासी। आनंदचित्तेंसीं ते धाले।।५७।। अंगणाचे द्वारांतून। सभामंडपीं प्रवेशून। पाहोनि बाबांची मूर्ती दुरून। सद्गद मन जाहलें।।५८।। होतां इच्छित मूर्तीचें दर्शन। ^८^लखमीचंद जाहला तल्लीन। विसरूनि गेला भूक तहान। स्वानंदजीवन लाधला।।५९।। हातीं घेउनी निर्मळ जळ। प्रक्षाळिलें चरणकमळ। अर्घ्यपाद्यादि पूजा सकळ। केळीं श्रीफळ अर्पिलें।।६०।। धूप-दीप-तांबूल-दक्षिणा। केली मानस-प्रदक्षिणा। करोनि पुष्पहारसमर्पणा। बैसले चरणांसन्निध।।६१।। भक्त प्रेमळ लखमीचंद। तयासही गुरूकृपेचा आनंद। पावूनी

---

८. अशीच आणखी एक गोष्ट. शिर्डीस रामलाल नावाचा पंजाबी ब्राह्मण असे. तो मुंबईस असताना त्याच्या स्वप्नात महाराज आले व म्हणाले, ''माझ्याकडे ये !'' त्याला महाराजांचे दर्शन कधीही घडले नव्हते व त्याने फोटोही कधी पाहिला नव्हता. तेव्हा हे स्वप्नात आलेले महाराज कोण, हे त्याला ओळखता येईना. दुसऱ्या दिवशी रस्त्याने जाताना त्याला एका दुकानात महाराजांचा फोटो दिसला. त्याने दुकानदाराला विचारले, ''हा फोटो कुणाचा आहे व हे महाराज कुठे असतात ?'' दुकानदाराने सर्व हकीकत सांगितली. त्यानंतर रामलाल शिर्डीस गेला व तेव्हापासून तो महाराजांच्या देहावसानापर्यंत तेथेच राहिला.

साईचरणारविंद। रमला मिलिंद जैसा तो॥६२॥ तेव्हां बाबा झाले वदते। ‘‘साले रास्ते में भजन करते। और दूसरे आदमीकू पूछते। क्या दूसरे से पूछना॥६३॥ सब कुछ अपने आंखों से देखना। कायकू दूसरे आदमीकू पूछना। झूठा है क्या सच्चा [९]सपना। कर लो अपना विचार आप॥६४॥ मारवाडी से लेकर [१०]उछिती। क्या जरूर दर्शन की होती। हुई क्या अब [११]मुराद पुरती’’। आश्चर्य चित्तीं परीसतां॥६५॥ आपण मार्गांत केली चौकशी। बाबांस येथें ती कळली कैशी। हेंचि आश्चर्य परम मानसीं। लखमीचंदांसी वाटलें॥६६॥ घरीं आपणा पडलें स्वप्न। गाडींत आपण केलें भजन। कळलें कैसें बाबांस वर्तमान। काय अंतर्ज्ञान हें॥६७॥ होती दर्शनाची उत्कंठा। होता खराच पैशांचा तोटा। उसने घेऊन केला पुरवठा। तेंही पहा ठाऊक यां॥६८॥ आश्चर्य परम लखमीचंदा। आश्चर्य सकल भक्तवृंदा। आश्चर्य सत्पदपंकजमिलिंदा। अतर्क्य विंदान बाबांचें॥६९॥ काढोनि ऋण करणें सण। अथवा यात्रापर्यटण। नावडे बाबांस कर्जबाजारीपण। शिकवण ही मुख्य येथील॥७०॥ असो तें, सकळ भक्तांसमवेत। हेही साठ्यांचे वाड्यांत जात। दुपार भरतां जेवावया बैसत। आनंदभरित मानसें॥७१॥ इतुक्यांत बाबांचा प्रसाद म्हणून। कोणा भक्तानें सांजा आणून। वाढिला थोडा पानांवरून। तृप्त तो सेवून जाहले॥७२॥ दुसरे दिवशीं भोजनसमयीं। झाली लालाजीस सांज्याची [१२]सई। परी तो कांहीं नित्याचा नाहीं। उत्सुकता राहिली मनांत॥७३॥ मग तिसरे दिवसाची नवाई। उरल्या वासनेची भरपाई। करूनि देती महाराज साई। कैसिया उपायीं अवलोका॥७४॥ गंधाक्षतादिपुष्पांसमेत। घंटा नीरांजन

---

९. स्वप्न १०. उसने ११. मनाची हौस १२. आठवण

पंचारत। घेउनी जोग मशिदीं येत। पुसूं लागत बाबांसी॥७५॥ ''काय आणावा नैवेद्य आज ?''। आज्ञा करिती महाराज। ''सांजा ताटभर घेउनठ ये मज। आरतीपूजन मग करीं''॥७६॥ ठेवुनी तेथेंच पूजासंभारा। जोग तात्काळ गेले माघारा। परतले सवें घेउनठ शिरा। सर्वां पुरा अविलंबें॥७७॥ पुढें झाली दुपारची आरती। आधींच आणिले नैवेद्य भक्तीं। ताटें येऊं लागलीं वरती। बाबा तैं वदती निजभक्तां॥७८॥ आहे आजिचा दिवस बरवा। वाटे सांज्याचा प्रसाद व्हावा। आणवा म्हणती सत्त्वर मागवा। सकळांनीं सेवावा यथेष्ट॥७९॥ मग भक्तांनीं जाऊन आणिलीं। सांज्याचीं दोन बगोणीं भरलीं। लखमीचंदांसी भूकही लागली। पाठही भरली होती पैं॥८०॥ पोटांत भूक पाठीस कणकण। तेणें लखमीचंद अस्वस्थमन। बाबांच्या मुखीं तैं येई जें वचन। श्रोतीं अवधान देइजे॥८१॥ ''भूख लगी है अच्छा हुआ। कमर में दर्द चाहिये दवा। अब सांजे की चली है हवा। करो सवार आरती''॥८२॥ जें जें लखमीचंदांचे मनीं। तें तें [१३]परिस्फुट बाबांचे वचनीं। शब्दावीण प्रतिध्वनी। अंतर्ज्ञानी महाराज॥८३॥ असो पूर्ण होतां आरती। सांजा मिळाला भोजनवक्तीं। पुरली लखमीचंदांची आसक्ती। आनंद चित्तीं जाहला॥८४॥ तेथूनि बाबांवर जडलें प्रेम। उदबत्ती नारळ माळेचा नेम। लखमीचंदही लाधले क्षेम। पूजा उपक्रम चालला॥८५॥ जडली एवढी साईंवर भक्ति। जाणारा लाधतां शिरडीप्रती। माळ दक्षिणा कापूर उदबत्ती। तया हातीं पाठविती॥८६॥ कोणीही जावो शिरडीप्रती। लखमीचंदांस लागतां माहिती। या तीन वस्तु दक्षिणासमवेती। बाबांस पाठविती नेमानें॥८७॥ त्याच खेपेस

---

१३. स्पष्ट, प्रगट

चावडीचे निशीं। समारंभ तो पाहावयासी। जातां बाबांस उठली [१४]खांसी। कासावीसी जाहली॥८८॥ लखमीचंद मनीं म्हणत। काय ही खांसी त्रास देत। वाटे लोकांची दृष्टी लागत। खोकला उठत त्यापायीं॥८९॥ ही तों मनाची केवळ वृत्ति। उठली लखमीचंदांचे चित्तीं। येतां सकाळीं मशिदीप्रती। बाबाही अनुवदती नवल पहा॥९०॥ येतां माधवराव तयांप्रती। आपण होउनठ बाबा वदती। काल झाला मज खोकला अती। ही काय कृती दृष्टीची॥९१॥ वाटे मज कोणाची तरी। दृष्टचि लागली आहे खरी। तेणें हा खोकला परोपरी। करी बेजारी जीवाची॥९२॥ आश्चर्य लखमीचंदांचे अंतरीं। ही तों अनुवृत्ती आपुलीच खरी। कैसें हें बाबांस कळलें तरी। सर्वां अंतरीं वसतीं कीं॥९३॥ मग तो विनवी कर जोडूनी। बहु आनंदलों आपुले दर्शनीं। तरी ऐसीच कृपा करोनी। महाराजांनीं रक्षावें॥९४॥ आतां मज या पायांवांचुनी। देवचि नाहीं आणिक जनीं। मन हें रमो आपुले भजनीं। आपुलेच चरणीं सर्वदा॥९५॥ म्हणे चरणीं ठेवितों माथा। निरोप मागतों साईसमर्था। आज्ञा असावी आम्हां आतां। असेंचि अनाथां सांभाळा॥९६॥ असावी नित्य कृपादृष्टि। जेणे न होऊं संसारीं कष्टी। लाधो तव नामसंकीर्तनपुष्टी। सुखसंतुष्टीं सर्वथा॥९७॥ घेउनी उदी [१५]साशीर्वाद। पावोनि स्नेह्यांसहित आनंद। मार्गीं गात साईगुणानुवाद। लखमीचंद परतला॥९८॥ ऐसीच आणीक दुसरी चिडी। बांधूनि बाबांनीं आणिली शिरडीं। येतां प्रत्यक्ष दर्शनाची घडी। नवलपरवडी परिसा ती॥९९॥ चिडी ती एक प्रेमळ बाई। तिचिया कथेची परम नवलाई। बऱ्हाणपुरीं दृष्टांत होई। महाराज साई पाही ती॥१००॥

---

१४. खोकला १५. आशीर्वादासह

कधींही नव्हतें प्रत्यक्ष दर्शन। तरी त्या बाईस जाहलें स्वप्न। बाबा तियेच्या द्वारीं येऊन। खिचडी-भोजन मागती॥१०१॥ बाई तात्काळ होऊन जागी। पाही तों नाहीं कोणीही जागीं। दृष्टांत कथिला लागवेगीं। समस्तांलागीं तियेनें॥१०२॥ पती तियेचा तेच शहरीं। तेथील टपालखात्याचा अधिकारी। पुढें अकोल्यास बदलल्यावरी। केली तयारी शिरडीची॥१०३॥ दंपत्य होतें मोठें भाविक। जाहलें साईदर्शन-कामुक। वाटलें दृष्टांताचें कौतुक। माया अलौकिक साईंची॥१०४॥ पुढें सोईचा पाहुनी दिन। निघालीं दोघें शिरडी लक्षून। मार्गांत गोमती तीर्थ वंदून। शिरडीलागून पातलीं॥१०५॥ प्रेमें घेउनठ बाबांचें दर्शन। करूनियां भावें पूजन। नित्य बाबांचे चरण सेवून। सुखसंपन्न जाहलीं॥१०६॥ ऐसें तें दंपत्य आनंदमनें। राहिलें शिरडींत दोन महिने। बाबाही तुष्टले खिचडी-भोजनें। भावभक्तीनें तयांच्या॥१०७॥ खिचडीनैवेद्य-समर्पणार्थ। दंपत्य आलें शिरडीप्रत। चतुर्दशदिन होतां ही गत। खिचडी [१६]अनिवेदित तैशीच॥१०८॥ कृतसंकल्प दीर्घसूत्रता। नावडूनि ती बाईचे चित्ता। पंधरावे दिवशीं माध्यान्ह भरतां। खिचडीसमवेत पातली॥१०९॥ होते तेव्हां पडदे सोडिले। घेउनी समवेत भक्त आपुले। बाबा आधींच भोजनीं बैसले। ऐसें समजलें बाईस॥११०॥ ऐसें भोजन चालते समयीं। पडद्याचे आंत कोणी न जाई। परी त्या बाईस जाहली घाई। [१७]खालीं न राही ती [१८]उगली॥१११॥ केवळ खिचडी-निवेदनोल्हासा। अकोल्याहून शिरडीचे प्रवासा। अंगिकारी जी तियेचा [१९]धिंवसा। राहील कैसा अपूर्ण॥११२॥ कोणाचेंही कांहीं न मानितां। पडदा स्वहस्तें सारून वरता। करूनि निजप्रवेश

१६. नैवेद्य होणे राहिला. १७. अंगणात, सभामंडपात १८. स्वस्थ १९. उत्कंठा

[२०]निजसत्ता। कामनापूर्तता साधिली॥११३॥ तेव्हां बाबांनीं नवल केलें। खिचडीलागीं इतुके भुकेले। कीं तीच आधीं मागूं सरले। ताटचि धरिलें दों हातीं॥११४॥ खिचडी पाहुनी जाहला उल्हास। उचलूनियां घांसावर घांस। बाबांनीं सुदिले निजमुखास। कौतुक समस्तांस वाटलें॥११५॥ पाहुनी बाबांची ती आतुरता। विस्मय दाटला सर्वांचे चित्ता। खिचडीची कथा परीसतां। वाटली अलौकिकता साईंची॥११६॥ आतां येथून पुढील कथा। ऐकतां प्रेम दाटेल चित्ता। एक गुजराती ब्राह्मण सेवेकरितां। आला अवचितां शिरडीस॥११७॥ रावबहादूर [२१]साठ्यांचे पदरीं। आरंभीं केली जयानें चाकरी। तया शुद्ध सेवाभ्यंतरीं। लाधली पायरी बाबांची॥११८॥ तीही कथा बहुत गोड। जयासी भक्तिप्रेमाची आवड। कैसें श्रीहरी पुरवी कोड। मनाची होड तें परीसा॥११९॥ मेघा तयाचें नामाभिधान। साईंसवें ऋणानुबंधन। तेणें तो पावला शिरडी स्थान। कथानुसंधानतत्पर व्हा॥१२०॥ साठे खेडाजिल्ह्याचे [२२]प्रांत। तेथें हा मेघा भेटला अवचित। ठेविला तयास तैनातींत। शिवालयीं नित्य पूजेस॥१२१॥ पुढें हे साठे शिरडीस आले। तेंच तयाचें भाग्य उदेलें। तेथें महाराज साई जोडले। चित्त जडलें तच्चरणीं॥१२२॥ यात्रेकऱ्यांचा पाहुनी रगडा। झाला तयांचे मनाचा धडा। असावा येथें आपुला वाडा। सोय बिऱ्हाडा लागेल॥१२३॥ मग पुढारी ग्रामस्थ मिळविले। तया जागेचें संपादन केलें। जेथें बाबा आरंभीं प्रकटले। वाड्याचें ठरविलें तें स्थल॥१२४॥ या पवित्र जागेचें महिमान। चतुर्थाध्यायींच पूर्ववर्णन। द्विरुक्तीचें नाहीं प्रयोजन। चालवूं निरूपण पुढारा॥१२५॥ असो मेघाचें संचित मोठें। लाधले

---

२०. कोणाची परवानगी न घेता २१. हरी विनायक साठे २२. एक प्रांत ऑफिसर

रावबहादूर साठे। तेव्हांच तो लागला परमार्थवाटे। नेटेंपाटें तयांच्या ॥१२६॥ परिस्थितीस होउनी वश। पावला होता कर्मभ्रंश। तयास देउनी गायत्र्युपदेश। करविला प्रवेश सन्मार्गीं ॥१२७॥ मेघा साठ्यांचे सेवेस लागला। परस्परांशीं आदर वाढला। गुरूच मेघा भावी साठ्यांला। लोभही जडला तयांचा ॥१२८॥ असो एकदां सहज बोलतां। निजगुरूचें माहात्म्य वानितां। प्रेम दाटलें साठ्यांचे चित्ता। मेघास सादरता पुसती ॥१२९॥ बाबांस घालावें गंगोदकस्नान। इच्छा ही माझी मनापासून। तदर्थ तुज शिरडीलागून। पाठवितों जाण मुख्यत्वें ॥१३०॥ शिवाय तुझी अनन्य सेवा। पाहुनी वाटे माझिया जीवा। सद्गुरूचा तुज संगम घडावा। पायीं जडावा तव भाव ॥१३१॥ सार्थक होईल तव देहाचें। परम कल्याण या जन्माचें। जा जा काया-मनें-वाचें। लागें सद्गुरूचे पायांस ॥१३२॥ मेघा पुसे तयांची जात। वस्तुतः साठ्यांसही ती अज्ञात। म्हणती कोणी अविधंही वदत। बैसती मशिदीत म्हणवुनी ॥१३३॥ अविंध हा शब्द कानीं पडतां। जाहली मेघामनीं दुश्चित्तता। नाहीं नीच यवनापरता। काय गुरूता तयाची ॥१३४॥ नाहीं म्हणतां साठे क्षोभती। होय म्हणतां पावेल दुर्गती। करावें काय चालेना मती। चिंतावर्तीं तो पडला ॥१३५॥ इकडे आड तिकडे विहीर। दोलायमान मनीं अस्थिर। परी साठ्यांचा आग्रह फार। केला निर्धार दर्शनाचा ॥१३६॥ पुढें मेघा शिरडीस आला। मशिदीचे अंगणी पातला। पायरी जों चढूं लागला। बाबांनी लीला आरंभिली ॥१३७॥ उग्र स्वरूप धारण केलें। पाषाण हातीं घेऊन वदले। खबरदार पायरीवर पाऊल ठेविलें। यंवनें वसविलें हें स्थान ॥१३८॥ तूं तो ब्राह्मण उंच वर्ण। मी तों नीचाचा नीच यवन। होईल विटाळ तुजलागून। जाईं परतोन माघारा ॥१३९॥ तें कातावलेपणाचें रूप। दुजें

प्रळयरुद्राचें स्वरूप। पहाणारांस होत थरकांप। चळी कांपत तवं मेघा॥१४०॥ परी हा राग केवळ वरवर। अंतरीं दयेचा वाहे पूर। मेघा थक्क विस्मयनिर्भर। कैसें मदंतर कळलें यां॥१४१॥ कोठें खेडा जिल्हा दूर। कोठें लांब अहमदनगर। माझें विकल्पाकृष्ट अंतर। आविष्करण हें त्याचें॥१४२॥ बाबा जों जों मारूं धांवत। तों तों मेघाचें धैर्य खचत। पाऊल एकेक मागेंच पडत। जावया न धजत पुढारा॥१४३॥ तैसाच कांहीं दिवस राहिला। बाबांचा रागरंग पाहिला। शक्य ती सेवा करीत गेला। परी न पटला दृढ विश्वास॥१४४॥ पुढें मग तो घरासी गेला। ज्वरार्त झाला अंथरुणीं खिळिला। तेथें बाबांचा ध्यास लागला। परतोनि आला शिरडीस॥१४५॥ तो जो आला तोच रमला। साईपायीं भाव जडला। साईंचा अनन्य भक्त जाहला। साईच त्याजला एक देव॥१४६॥ मेघा आधींच शंकरभक्त। होतां साईपदीं अनुरक्त। शंकरचि भावी साईनाथ। तोच उमानाथ तयाचा॥१४७॥ करी मेघा अहर्निश। साईशंकर-नामघोष। बुद्धीही तदाकार अशेष। चित्त किल्मिषविरहित॥१४८॥ झाला साईंचा अनन्य भक्त। साईंस प्रत्यक्ष शंकर भावित। शंकर शंकर मुखें गर्जत। अन्य दैवत मानीना॥१४९॥ साईच त्याचें देवतार्चन। साईच त्याचा गिरिजारमण। येच दृष्टीचा ठाव घालून। नित्य प्रसन्नमन मेघा॥१५०॥ शंकरास बेलाची आवड। शिरडींत नाहीं बेलाचें झाड। मेघा तदर्थ कोस दीड। जाउनठ निज चाड पुरवीतसे॥१५१॥ दीड कोसाचा काय पाड। बेलालागीं लंघिता पहाड। परी पूजेचें पुरविता कोड। फेडिता होड मनाची॥१५२॥ लांबलांबून बेल आणावा। पूजासंभार पूर्ण मिळवावा। ग्रामदेवांचा अनुक्रम घ्यावा। सर्वांस वहावा यथाविधी॥१५३॥ मग त्याच पावलीं जावें मशिदीं। प्रेमें वंदावी बाबांची गादी। करूनियां

पादसंवाहनादि। पादतीर्थ आधीं सेवी तो।।१५४।। मेघाचिया आणिक कथा। आनंद होईल श्रवण करितां। ग्रामदेवांविषयीं आदरता। दिसेल व्यापकता साईंची।।१५५।। मेघा शिरडीस असेपर्यंत। दुपारची आरती करी तो नित। परी आधीं ग्रामदेव समस्त। पुजून मशिदींत जात असे।।१५६।। ऐसा तयाचा नित्यक्रम। एके दिसीं चुकला हा अनुक्रम। खंडोबाच्या पूजेचा अतिक्रम। घडला परीश्रम करितांही।।१५७।। पूजा कराया केला यत्न। द्वार न उघडे करितां प्रयत्न। म्हणून ती पूजा तैसीच वगळून। आला तो घेऊन आरती।।१५८।। तेव्हां बाबा वदती तयाला। पूजेंत त्वां आजला खंड पाडिला। पूजा पावल्या सर्व देवांला। एक राहिला पूजेवीण।।१५९।। जा ती करूनि ये मग येथें। मेघा वदे दार बंद होतें। उघडूं जातां उघडेना तें। वगळणें पूजेतें भाग आलें।।१६०।। बाबा वदती जा तूं पाहें। दार आतां उघडें आहे। मेघा तात्काळ जाय लवलाहें। अनुभव लाहे बोलाचा।।१६१।। खंडेरायाची पूजा केली। मेघाचीही मळमळ गेली। पुढें बाबांनीं करूं दिधली। पूजा आपुली मेघाला।।१६२।। मग गंधपुष्पादि-अष्टोपचार। पूजा समर्पी अति सादर। यथाशक्ती दक्षिणा हार। फलभारही अर्पितसे।।१६३।। एकदां मकरसंक्रांतिदिनीं। गोदावरीचें आणुनी पाणी। बाबांस अभ्यंग चंदन चर्चुनी। घालावें स्नान मनीं आलें।।१६४।। आज्ञेलागीं पिच्छा पुरवितां। इच्छेस येईल तें कर जा म्हणतां। मेघा घागर घेउनठ तत्त्वतां। पाण्याकरितां निघाला।।१६५।। आला न उदयाचलीं जों तरणी। मेघा निघे रिक्तकलशपाणी। निरातपत्र अनवाणी। आणूं पाणी गोमतीसी।।१६६।। जातां येतां आठ कोस। लागेल मार्ग क्रमावयास। पडतील कष्ट आणि सायास। स्वप्नींही तयास येईना।।१६७।। ही तों मेघास नाहीं चिंता। निघाला

तो अनुज्ञा मिळतां। असतां निश्चयाची दृढता। कार्योल्हासता सर्वेंच॥१६८॥ गंगोदकें साईंस स्नान। घालावें ऐसें होतां मन। कैंचे सायास कैंचा शीण। एक प्रमाण दृढ श्रद्धा॥१६९॥ असो ऐसें तें पाणी आणिलें। ताम्र-गंगालयीं रिचविलें। स्नानार्थ उठावें आग्रह चालले। परी न मानिलें बाबांनीं॥१७०॥ माध्यान्हींही आरती झाली। मंडळी घरोघर निघोनि गेली। झाली स्नानाची तयारी सकळी। दुपार भरली मेघा वदे॥१७१॥ पाहुनी मेघा अत्याग्रही। मग तो साई लीलाविग्रही। कर मेघाचा निजकरांहीं। धरूनि पाहीं संबोधी॥१७२॥ नको रे मज गंगास्नान। ऐसा कैसा तूं नादान। किमर्थ मज फकीराकारण। गंगाजीवन मज काय॥१७३॥ परी मेघा तें कांहीं न ऐके। शंकरासम जो बाबांस लेखे। गंगास्नानानें शंकर हरिखे। हें एकचि ठाउकें तयातें॥१७४॥ म्हणे बाबा आजिचा दिन। मकरसंक्रांतीचा सण। गंगोदकें शंकर स्नपन। करितां सुप्रसन्न तो होई॥१७५॥ मग पाहुनी तयाचें प्रेम। आणि तयाचा अढळ नेम। म्हणती पुरवीं तुझाचि काम। शुद्धांतर्याम मेघाचें॥१७६॥ ऐसें म्हणुनी मग ते उठले। स्नानार्थ मांडिल्या पाटावर बसले। मस्तक मेघापुढें ओढवलें। म्हणती इवलेंसें जळ घालीं॥१७७॥ सकळ गात्रीं शिर प्रधान। करीं तयावरी लव जळसिंचन। तें पूर्ण स्नान केलियासमान। हें तरी मान रे इतुकें॥ १७८॥ बरें म्हणुनी कलश उचलिला। शिरीं ओततां प्रेमा जो दाटला। ‘‘हर गंगे’’ म्हणुनी तो रिचविला। सबंध ओतिला अंगावर॥१७९॥ मेघास अत्यंत आनंद झाला। माझा शंकर सचैल न्हाणिला। घडा रिता जैं खालीं ठेविला। पाहूं लागला नवल तो॥१८०॥ सर्वांगीं जरी ओतलें उदक। शिरचि तेवढें ओलें एक। इतर अवयव सुके ठाक। वस्त्रींही टांक न जलाचा॥१८१॥ मेघा जाहला गलिताभिमान। निकटवर्ती

विस्मयापन्न। ऐसे भक्तांचे लाड आपण। पुरवीत संपूर्ण श्रीसाई॥१८२॥ तुझ्या मनीं घालावें स्नान। जा घाल तुझ्या इच्छेसमान। त्यांतही माझ्या अंतरींची खूण। सहज जाण लाधसील॥१८३॥ हेंच साईभक्तीचें वर्म। व्हावा मात्र सुदैवें समागम। मग तया कांहीं न दुर्गम। सर्वचि सुगम क्रमेंक्रमें॥१८४॥ बसतां उठतां वार्ता करितां। सकाळा दुपारा फेरिया फिरतां। भक्त श्रद्धा स्थैर्य धरितां। [23]ईप्सितार्था संपादी॥१८५॥ परी ऐसी कांहीं खूण। प्रत्यक्ष व्यवहारीं पटवून। क्रमानुसार गोडी लावून। परमार्थाकलन तो करवी॥१८६॥ ऐसीच मेघाची आणीक कथा। सुखावतील श्रोते परीसतां। भक्तप्रेम साईंचें पाहतां। आनंद चित्ता होईल॥१८७॥ बाबांची एक मोठी छबी। होती [24]नानांनीं जी दिधली नवी। तीही मेघा वाड्यांत ठेवी। पूजेस लावी भक्तीनें॥१८८॥ मशिदींत प्रत्यक्ष मूर्ती। वाड्यांत प्रतिमा पूर्ण प्रतिकृती। दोनी स्थळीं पूजा आरती। अहोरात्रीं चालली॥१८९॥ ऐसी सेवा होतां होतां। सहज बारा मास लोटतां। मेघा पहांटे जागृत असतां। देखिलें दृष्टान्ता तयानें॥१९०॥ असतां मेघा शेजेप्रती। जरी निमीलित नेत्रपातीं। अंतरीं असतां पूर्ण जागृति। पाहे स्पष्टाकृति बाबांची॥१९१॥ बाबाही जाणुनी तयाची जागृती। अक्षता टाकूनि बिछान्यावरती। ''मेघा त्रिशूल काढीं रे'' म्हणती। गुप्त होती तेथेंच॥१९२॥ हे बाबांचे शब्द परीसतां। डोळे उघडले अति उल्हासता। पाहुनी बाबांची अंतर्धानता। बहुविस्मयता मेघास॥१९३॥ मेघा तंव पाही चोहोंकडे। तांदूळ शेजेवर जिकडे तिकडे। वाड्याचीं पूर्ववत बंद कवाडें। पडलें तें कोडें तयास॥१९४॥ मशिदीस जाउनठ तत्काळीं। बाबांचें दर्शन

---

२३. इच्छित मनोरथाला २४. कै. नानासाहेब चांदोरकर यांनी

घेतेवेळीं। मेघानें त्रिशूळकथा कथिली। आज्ञा मागितली त्रिशूळाची ॥१९५॥ दृष्टान्त साद्यंत मेघानें कथिला। बाबा वदती ''दृष्टान्त कसला। शब्द नाहीं का माझा परिसिला। काढ म्हणितला त्रिशूळ तो ॥१९६॥ दृष्टान्त म्हणुनी माझे बोल। जातां काय कराया तोल। बोल माझे अर्थ सखोल। नाहीं फोल अक्षरही''॥१९७॥ मेघा म्हणे आपण जागविलें। ऐसेंच आरंभीं मजही वाटलें। परी दार नव्हतें एकही खुलें। म्हणून मानिलें तें तैसें ॥१९८॥ तयास बाबांचें ऐका उत्तर। ''माझिया प्रवेशा नलगे दार। नाहीं मज आकार ना विस्तार। वसें निरंतर सर्वत्र ॥१९९॥ टाकूनियां मजवरी भार। मीनला जो मज साचार। तयाचे सर्व शरीरव्यापार। मी सूत्रधार चालवीं ॥२००॥'' असो पुढें नवल विंदान। त्रिशूळाचें प्रयोजन। श्रोतां परिसिजे सावधान। येईल अनुसंधान प्रत्यया ॥२०१॥ येरीकडे मेघा जो परतला। त्रिशूळ काढावया आरंभ केला। वाडियांत छबीनिकट भिंतीला। त्रिशूळ रेखाटिला रक्तवर्ण ॥२०२॥ दुसरेच दिवशीं मशिदींत। आला पुण्याहुनी रामदास भक्त। प्रेमें बाबांस नमस्कारीत। लिंग अर्पीत शंकराचें ॥२०३॥ इतक्यांत मेघाही तेथें आला। बाबांसी साष्टांग प्रणाम केला। बाबा म्हणती ''हा शंकर आला। सांभाळीं याजला तूं आतां''॥२०४॥ ऐसें होतां लिंग प्राप्त। त्रिशूळ-दृष्टांतापाठीं अवचित। मेघा तटस्थ लिंगचि देखत। प्रेमें सद्‌गदित जाहला ॥२०५॥ आणीक पाहाया लिंगाचा अनुभव। काकासाहेब दीक्षितांचा अपूर्व। श्रोतां सादर परीसिजे सर्व। जडेल भरंवसा साईपदीं ॥२०६॥ येरीकडे जो लिंग घेउनी। निघे मेघा मशिदींतुनी। दीक्षित-वाड्यांत स्नान सारूनी। नामस्मरणीं

निमग्न ॥२०७॥ धूतवस्त्रें अंग पुसून। शिळेवरी उभें राहून। टुवाल डोईवर घेऊन। करीत स्मरण साईंचें ॥२०८॥ नित्यनेमा अनुसरून। शिरोभाग आच्छादून। करीत असतां नामस्मरण। लिंगदर्शन जाहलें ॥२०९॥ चाललें असतां नामस्मरण। आजचि कां व्हावें लिंगदर्शन। ऐसें जों दीक्षित विस्मयापन्न। मेघा सुप्रसन्न सन्मुख ॥२१०॥ म्हणे मेघा ''पहा काका। लिंग बाबांनीं दिधलें विलोका''। काका पावले सविस्मय हरिखा। लिंगविशेखा देखुनी ॥२११॥ रूपरेखा आकार लक्षणीं। आलें ध्यानी जें पूर्वक्षणीं। तेंच तें लिंग पाहुनी तत्क्षणीं। दीक्षित मनीं सुखावले ॥२१२॥ असो पुढें मेघाचे हातून। त्रिशूळलेखन होउनठ पूर्ण। छबीसंनिध लिंग स्थापन। साईंनीं करवून घेतलें ॥२१३॥ मेघास आवडे शंकरपूजन। करून शंकरलिंगप्रदान। केलें तद्भक्तीचें दृढीकरण। [२५]नवल विंदान साईंचें ॥२१४॥ ऐसी काय एक कथा। सांगेन ऐशा अपरिमिता। परी होईल ग्रंथविस्तरता। म्हणुनी श्रोतां क्षमा कीजे ॥२१५॥ तथापि तुम्ही श्रवणोत्सुक। म्हणोन कथीन आणिक एक।

---

२५. असेच गणपतिस्थापनेसंबंधी एका बाईस पडलेल्या स्वप्नाचे टिपण रा. हरी सीताराम दीक्षित यांनी केलेले आहे ते याप्रमाणे - ''एकदा मी शिर्डीस जातेवेळी मोरेश्वरराव प्रधान मला बोरीबंदरावर भेटावयास आले व सांताक्रूझला आपल्या घरी गणपती बसवायचा काय, हे महाराजांस विचारावयास सांगितले. मी त्याप्रमाणे शिर्डीस गेल्यावर महाराजांस विचारले. महाराजांनी 'होय' म्हणून आज्ञा केली. ती आज्ञा कळविण्यासाठी मी मोरेश्वररावांस पत्र लिहिले व महाराजांना विचारून ते त्याच दिवशी पोस्टात टाकले. त्याच रात्री पहाटेच्या सुमारास सांताक्रूझ येथे मोरेश्वररावांची मेहुणी तातीबाई हिला स्वप्न पडले व त्यात एका कोनाड्यात अति सुंदर गणपतीची मूर्ती बसलेली तिला दिसली. तिने ते स्वप्न सकाळी उठल्यावर घरात सांगितले व दुसऱ्या दिवशी महाराजांच्या आज्ञेचे पत्र येऊन पोहोचले. अर्थात् स्वप्नद्वारा महाराजांनी आगाऊच सूचना दिली.''

पुढील अध्यायीं साईंचें कौतुक। याहून अलौकिक दिसेल।।२१६।। होऊन हेमाड साईंसीं शरण। करवी साईचरित्र श्रवण। होईल तेणें भवभय हरण। दुरितनिवारण सकळांचें।।२१७।। स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते। भक्तहेमाडपंतविरचिते। श्रीसाईसमर्थसच्चरिते। दृष्टान्तकथनं नाम अष्टाविंशतितमोऽध्यायः संपूर्णः।।

।। श्रीसद्गुरूसाईनाथार्पणमस्तु। शुभं भवतु।।